

Galicia Encantada

ANIVERSARIO
2005 2025
Enciclopedia de Fantasia Popular de Galicia

Seres míticos

CATEGORÍAS RELACIONADAS

As lendas da fonte Pormás

«Abondarían estes tres relatos lendarios para elaborar un opúsculo sobre os ritos de encantamento e desencantamento así como nas crenzas sobre da existencia de tesouros nalgunhas fontes como é o caso desta Fonte Pormás que se atopa na parroquia de Castañeda no concello de Arzúa (A Coruña). O informante de don Antonio, Manuel Cardelle Conde, coñecía perfectamente o lendario da fonte e o dos arredores, e forneceu dunha información sobre seres e ritos que hoxe é practicamente imposible de conseguir (Fraguas 1931c).

Son tres lendas, a cal máis interesante. A primeira fala do intento dun vello e un rapaz por conseguir o tesouro agochado na fonte. Levaban o libro de San Cipriano e comezaron a ler. Cando xa andaban pola metade da lectura aparecéuselles un xigante vestido de militar e cunha enorme espada coa que fendeu un gran penedo pola metade. O rapaz viu como se abría un burato na pena e como aló dentro había unha morea de santos de ouro. O rapaz non tivo medo e botoulle a man a un, xusto no momento en que se pechaba o burato. Aínda así turrou canto puido e quedou cun brazo dun dos santos que venderon a un reloxeiro de Santiago por moitos cartos.

Fonte Pormás. Fotografía de Cristina Vázquez e Xurxo Broz (22 de maio de 2020)

A segunda conta como un mozo de por alí viu chegar cabo da fonte un fidalgo da veciñanza na compañía da súa filla e de varios criados que levaban un adival e varios sacos ao lombo. Ao chegar, o fidalgo despediu os criados mentres a filla choraba pois sabía o que lle ía pasar.

O pai comezou a ler nun libro, cuxa lectura provocou que a filla entrase sen resistencia polo ollo da fonte. A seguir entraron os sacos e pouco despois o adival, que xa se transformara en serpe. E dixo o pai: “El que te desencantare, nove veces detrás del cachazo te ha de besare!”.

O fidalgo foise e o rapaz atreveuse a probar fortuna. Cando se achegou á fonte presentóuselle a rapaza para dicirlle: “Se non tes valor, non me desencantes!”.

Pero o rapaz tivo valor, agardou a que saíse a serpe e deulle os tres bicos “detrás del cachazo” A serpe volveu entrar na fonte, e así sucedeu outras dúas veces ata que á terceira a serpe se reconvirteu en adival. E despois, precedido dun estrondo enorme, saíu a moza cos sacos cheos de ouro. Seica casaron polo rito católico e apostólico.

A terceira lenda conta un caso arquetípico de desencantamento. Unha muller castelá encantara na fonte tres fillas. E cando xa che chegaba a vellez, parece que arrepentida, comentou o caso cun mozo de Arzúa que andaba por alá, deulle tres bolos de pan e díxolle que os fose pousar á fonte, que non llo dixese a ninguén, e que candos os pousase, dixese: Oureíña, Oureana; Toma este boliño que che manda túa ama!

A cambio recibiría un grande tesouro.

Fonte Pormás. Fotografía de Cristina Vázquez e Xurxo Broz (22 de maio de 2020)

Mais a cousa fracasou. O mozo, aínda que non dixo nada na casa, foi sometido a espionaxe pola muller que nun descoido encetou un dos bolos. De maneira que cando foi á fonte, pousou os bolos e dixo o que tiña que dicir, primeiro saíu unha moza da fonte, e despois outra pero a terceira non puido saír (era a do bolo encetado) e díxolle desde dentro da fonte: Por culpa da túa muller a min dobróuseme o encanto. Toma este xustillo e ponllo á túa dona!

Mais o rapaz, que non era torpe de todo, antes de chegar á casa pousou o xustillo sobre un castiñeiro para ver como era de bonito, momento no que a prenda estoupou nunha enorme laparada. Seica quedou de mostra por moito tempo o tronco chamuscado da árbore.

Dinos don Antonio que a moza cumpriu o encantamento ata que un serán de moito trono saíu da fonte pero en figura de fusil, imaxe que viron moitos veciños do lugar por iso se sabe que foi así e non doutra maneira».

Texto extractado de A. Reigosa "*A Galicia máxica de don Antonio Fraguas*", Boletín da Real Academia Galega, nº 380, pp. 23-42 ([ver PDF](#))

SOS pola Fonte Pormás

Os colaboradores de Galicia Encantada, Cristina Vázquez e Xurxo Broz, realizaron unha visita á Fonte Pormás o día 22 de maio de 2020. A localización non foi doada pero unha vez conseguida grazas á axuda dalgúns veciños, o estado de conservación na que a atoparon resultou decepcionante.

Fonte Pormás. Fotografía de Cristina Vázquez e Xurxo Broz (22 de maio de 2020)

Segundo a información que nos facilitan, a Fonte Pormás sitúase na divisoria entre as parroquias de Castañeda e Vilantime, ambas do concello de Arzúa (A Coruña).

Como se pode observar nas fotografías facilitadas por Cristina Vázquez e Xurxo Broz, a fonte está totalmente oculta, ensumida debaixo da maleza e de abundantes pedras de recheo.

Mágoa que as autoridades competentes non se decaten da enorme importancia desta fonte como lugar de memoria e referencial dun patrimonio inmaterial (ademais de natural e ambiental) espectacular.

Confiamos, pregamos que se traballe con urxencia na pronta recuperación deste singular lugar patrimonial, cun axeitado adecentamento da contorna, unha sinalización e divulgación do lendario asociado, todo co máximo respecto á nosa memoria cultural e á de don Antonio Fraguas.